

Por nélkül

Oto Tolnai: *Studije o karfiolu. Izabrane pesme. Priredio i sa mađarskog preveo Arpad Vicko. Zavod za kulturu Vojvodine, Novi Sad, 2014.*

Rizsányi Attila fordítása

Nehéz szavakkal leírni, mennyi költészet volt a múlt év végén a Vajdasági Művelődési Intézet termében, amikor a *Crveni Čot* című új sorozatot mutatták be, amelyben a jövőben – Vladimir Kopicl író, a kiadvány szerkesztője és a Vajdasági Művelődési Intézet igazgatója szavai szerint – a legismertebb vajdasági szerzők élvonalbeli irodalmi alkotásait jelentetik meg és népszerűsítik majd.

A – mondani sem kell – szerkesztés szempontjából gondosan kialakított dizájn (Branislav Radošević) tekintetében kiválóan elkészített könyv első szerzőjének tévedhetetlenül Tolnai Ottót (Magyarkanizsa, 1940) választották, aki a vajdasági irodalmi színtérnek a múlt század hatvanas éveitől egészen a mai napig a legkiemelkedőbb képviselője. Tolnai Ottó költészetéről Vasa Pavković beszélt, aki azt mondta, hogy „jól jött neki” az *Utólagos előszó*, amelyet Tolnai Ottó ehhez a kötethez írt, és a *Danas*nak a Nemzetközi Könyvvásár alkalmából kiadott különkiadásában jelent meg.

Tolnai Ottó verseit Vickó Árpád válogatta és fordította. A költő szavai szerint – mivel évekig együtt dolgoztak, együttműködtek és barátkoztak – ez a kötet Vickó Árpádnak a versei iránt való folyamatos érdeklődését tükrözi. „Néha magam sem tudtam olyan jól, mint Árpád, hogy ezeket a verseket feltétlenül le kell fordítani, meg kell jelentetni...” – mondta az est kezdetén Tolnai Ottó, majd saját stílusában mesélt el olyan történeteket az életéből, amelyek a később fel is olvasott versek keletkezéséhez vezettek. A Doreenről szóló első verstől, Ottó történetétől, amely felfedi, hogy abban az időben, 1963-ban miért igyekezett minél hosszabb verseket írni, meg a szellemessége miatti nevetéstől kezdve, amikor elmesélte az anekdotát arról, hogyan is keletkezett az a vers: Zágráb külvárosában levő szerény egyetemista kori szobájából „kirángatta” az egyik barátja, hogy menjenek, és lopják el egy lánytól Braque festményét, majd Ottónak meg kellett

játszania a műalkotás értékecsklőjét („de az egész dolog nem sikerült, mert azonnal szerelmes lettem”), egészen a *Félek velem kivételt teszel* című vers (néhány sora: „kérlek ne ments meg engem uram / imám halld tiszta jég rianásának / ne ments meg engem / tudom soha sem is mentettél senkit / ám félek velem kivételt teszel”) utáni megfagyott hangulatig tartott a költészet varázsa. Ez a varázs valószínűleg abban a pillanatban érte el tetőfokát, amikor Ottó kimondta, hogy egyes sorok másként „hangzanak”, amikor magyarul mondják ki őket, majd a teremben szinte mindenki – noha természetesen voltak olyanok is, akik nem ismerik ezt a nyelvet – lelkesen azt mondták: „Olvasson nekünk magyarul, Ottó!” A válasz: „Nem bírok, elsírom magam, így olvasás közben mégis arra kell gondolnom, hogyan olvasok, nem pedig a verssorokra.” És amíg így a könnyektől a nyelv jelentette az egyedüli védelmet, suttogtak az Adriai-tenger hullámai, fiatal magyar költők Tolnai tiszteletére mezítláb sétáltak a dubrovnikai Stradunon, érezni lehetett a dalmáciai babér illatát, koponyákat kerestek a múzeumok fiókjai-ban, kiderült, hogyan hangzik németül a „drótkefe” szó, nem voltak határok, a földrajz egy pillanatra ismét parányivá vált, Jugoszlávia mintha a tenyerünkön lett volna, mert Ottó a tenger költője, a napfény embere, mint ahogy ezt *Költő disznósírból* című kötetében kifejtette.

„Mi a költészet?” – tette fel a kérdést Tolnai, és elmondta, hogy soha nem kell kételkedni a költészet erejében, abban, hogy nyomokat hagy az emlékezetben és a lélekben. Legalábbis ő azóta nem kételkedik ebben, amióta egy napon a strandon Jergović és Mehmedinović levelezését olvasta, és szó szerint kiesett a kezéből a könyv, mert Semezdin azt írta barátjának a *Transatlantic mail* című kötetben, hogy a valódi költészet az, amelyre emlékezünk. Majd példaként Ottónak az alumíniumbögrékről szóló versét említette. „Nem tudtam elhinni, amit olvastam, az izgalomtól kiesett a könyv a kezemből. Hogy valaki Amerikában, ennyi év után az én rövid versemről írjon, amikor gyerekként esőben futottunk a hársfák alá, hogy teát igyunk alumíniumbögrékből” – mondta Tolnai.

A Kosztolányi Dezső-i értelemben vett költő-zsoké – tehát az, aki lemond mindenről, hogy minden az övé lehessen, aki az életben a szenvedés higiéniáját és a fájdalom mitológiáját hajtja végre –, Tolnai Ottó felejthetetlen estét rendezett, amelyet követően az intézetből verssorokkal telítve távoztak az emberek, zsebeiket tapogatva, hogy akad-e benne esetleg alumíniumbögre.

A *Studije o karfiolu* című kötet tiszta költészet, amelynek a soraira életünk végéig emlékezni fogunk, bárhol is legyünk a világon, hiszi-e ezt Tolnai Ottó, avagy sem.